

Česká lékařská společnost J. E. Purkyně Společnost hygieny a komunitní medicíny

Probíhající pandemie nepochybně vedla ke zviditelnění hygienické služby, ale též hygieny a epidemiologie jako oboru a jednoznačně ukázala potřebu kvalitního a funkčního systému ochrany a podpory veřejného zdraví.

Práce hygieniků a epidemiologů byla politiky i veřejností dlouhodobě podceňována, přestože odborná veřejnost již dávno před epidemií bila na poplach a na hrozící problémy upozorňovala, byla však ignorována; v nedávné minulosti tak došlo k drastickému seškrtnání rozpočtu hygienické služby a úbytku pracovníků. Ještě v roce 2007 zde působilo přibližně 4 400 lidí, v současné době 2 300.

V době epidemie se přístup k ochraně a podpoře veřejného zdraví začal měnit. Proklamace, jak je tato oblast potřebná a důležitá, jak byla v minulosti zanedbána a podceňována a je třeba to změnit, jak jsme vděční všem pracovníkům, kteří se v boji s epidemií již téměř dva roky prakticky nezastavili, jsme slyšeli od politiků velmi často. Začalo se i něco skutečně konat (navýšení počtu míst a rozpočtu), řeší se, co udělat pro motivaci lékařů pro práci v tomto oboru, ale i jak získat dostatek vysoce kvalifikovaných nelékařských pracovníků.

A najednou jako blesk z čistého nebe se v médiích objevila zpráva o plánovaném snižování počtu pracovníků hygienických stanic. Jednalo by se o šetření na nesprávném místě, k němuž již v minulosti došlo, a epidemie nás tak zastihla poněkud nepřipravené. Snižovat počty terénních pracovníků na hygienických stanicích v době stále trvající pandemie by z odborného hlediska nebylo prozíravé. A samozřejmě, takový záměr by byl i neúctou k obrovskému pracovnímu nasazení hygieniků a epidemiologů a vedl by k demotivaci jich samotných, ale i budoucích zájemců o práci v takto potřebné oblasti.

Naštěstí byla tato zpráva záhy dementována, leč pouze v tom smyslu, že nebyl vydán pokyn k propuštění zaměstnanců hygienických stanic. Nezaznělo však jednoznačně, že se do budoucna nechystá redukce personálního stavu a snižování rozpočtu hygienických stanic. Přitom – i navzdory ekonomické situaci – zrovna tento segment si zaslouží maximální podporu, v dlouhodobém měřítku se to vyplatí. Pandemie covid-19 jistě dříve či později pomine, ale zůstanou „běžné“ nákazy, s nimiž je třeba také bojovat. Zůstanou hromadně se vyskytující chronické nemoci – a je třeba provádět jejich primární prevenci, oddálit jejich vznik do pozdějšího věku a prodloužit délku života ve zdraví. Zůstanou tradiční (a budou se objevovat

nové) faktory životního a pracovního prostředí, které mají vliv na zdraví a jimiž je nezbytné se zabývat. Prostě práce, která není tak nápadná a viditelná, ale kterou hygienici a epidemiologové dělají a dělat musí, neboť má na zdraví populace obrovský dopad. A vedle toho také musí být připraveni řešit mimořádné situace, být připraveni na nové hrozby, které se mohou v budoucnu objevit, např. v podobě dalších infekcí, resp. epidemií.

(WHO v tomto duchu reagovala už v říjnu 2020, když konstatovala, že je nevyšší čas připravit se na příští pandemii a přerušit nešťastný cyklus „panika a potom zapomnění“. Svět by měl tuto nectnost opustit jednou pro vždy. Výkonný ředitel Programu pro mimořádné zdravotní události WHO Michael Ryan se vyjádřil velmi expresivně: „Nesmíme, nesmíme, prostě nesmíme dovolit, aby svět zapomněl, protože příští pandemie nemůže být jiná než horší. COVID-19 je jen předzvěstí toho, co může přijít, protože žijeme v příliš velkém riziku“. J. Kříž: O příští pandemii – úvodní slovo, Hygiena 2021; 66 (2), str. 39-40).

Jak se ukazuje, ani v 21. století, ve středu Evropy, se všemi výdobytky moderní civilizace, nejsme před zdravotními hrozbami uchráněni a musíme na ně být připraveni.

Na základě analýzy dlouhodobého vývoje hygienické služby, zhodnocení příčin nenaplňování platné koncepce a vyhodnocení průběhu pandemie proto požadujeme systematické posilování systému ochrany veřejného zdraví, a to při respektování jeho zdravotnického charakteru, regionální působnosti i jednotného usměrňování a metodického vedení.

Za výbor Společnosti hygieny a komunitní medicíny
doc. MUDr. Pavel Dlouhý, Ph.D.